

SĄD, SKŁAD SĄDU

SĄD

- × Art. 175 Konstytucji RP
- × 1. Wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe.
- × 2. Sąd wojskowy lub tryb doraźny może być ustanowiony tylko na czas wojny.
- × Art. 2 k.p.c.
- × § 1. Do rozpoznawania spraw cywilnych powołane są sądy powszechne, o ile sprawy te nie należą do właściwości sądów szczególnych, oraz Sąd Najwyższy.
- × § 1a-2. (*uchylone*)
- × § 3. Nie są rozpoznawane w postępowaniu sądowym sprawy cywilne, jeżeli przepisy szczególne przekazują je do właściwości innych organów sądowych.

USTAWA Z DNIA 27 LIPCA 2001 R. PRAWO O USTROJU SĄDÓW POWSZECHNYCH

- ✘ Sądami powszechnymi są sądy rejonowe, sądy okręgowe oraz sądy apelacyjne.
- ✘ Sądy powszechne sprawują wymiar sprawiedliwości w zakresie nienależącym do sądów administracyjnych, sądów wojskowych oraz Sądu Najwyższego.
- ✘ Sądy powszechne wykonują również inne zadania z zakresu ochrony prawnej, powierzone w drodze ustaw lub przez wiążące Rzeczpospolitą Polską prawo międzynarodowe lub prawo stanowione przez organizację międzynarodową, jeżeli z wiążącej Rzeczpospolitą Polską umowy ją konstytuującej wynika, że jest ono stosowane bezpośrednio.
- ✘ Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa, w drodze rozporządzeń tworzy i znosi sądy oraz ustala ich siedziby i obszary właściwości.

USTAWA Z DNIA 27 LIPCA 2001 R. PRAWO O USTROJU SĄDÓW POWSZECHNYCH

- × Sądy dzielą się na wydziały.
- × Wydziałem kieruje przewodniczący wydziału, którym jest prezes albo wiceprezes sądu lub inny sędzia (w przypadkach szczególnie uzasadnionych, funkcję przewodniczącego wydziału można powierzyć asesorowi sądowemu).
- × Przewodniczącym wydziału ksiąg wieczystych, wydziału gospodarczego do spraw rejestru zastawów oraz wydziału gospodarczego do spraw Krajowego Rejestru Sądowego jest referendarz sądowy.
- × Funkcję przewodniczącego wydziału w sądzie apelacyjnym i okręgowym powierza prezes tego sądu, a w sądzie rejonowym, na wniosek prezesa tego sądu, prezes przełożonego sądu okręgowego.
- × Funkcję przewodniczącego wydziału powierza się na czas określony, nie dłuższy niż trzy lata. W przypadku łączenia funkcji przewodniczącego wydziału z funkcją prezesa albo wiceprezesa sądu, funkcję przewodniczącego wydziału powierza się na okres odpowiadający kadencji prezesa albo wiceprezesa sądu.

ORGANIZACJA SĄDÓW

× SĄD REJONOWY

- × Sąd rejonowy tworzy się dla **jednej lub większej liczby gmin; w uzasadnionych przypadkach może być utworzony więcej niż jeden sąd rejonowy w obrębie tej samej gminy.**
- × Sąd rejonowy tworzy się dla obszaru jednej lub większej liczby gmin zamieszkałych **przez co najmniej 50 000 mieszkańców, jeżeli łączna liczba spraw cywilnych, karnych oraz rodzinnych i nieletnich wpływających do istniejącego sądu rejonowego z obszaru tej gminy lub kilku gmin wynosi co najmniej 5000 w ciągu roku kalendarzowego.**
- × Sąd rejonowy może być utworzony dla jednej lub większej liczby gmin zamieszkałych przez **mniejszą niż 50 000 liczbę mieszkańców, jeżeli łączna liczba spraw cywilnych, karnych oraz rodzinnych i nieletnich wpływających do istniejącego sądu rejonowego z obszaru tej gminy lub kilku gmin wynosi co najmniej 5000 w ciągu roku kalendarzowego.**

ORGANIZACJA SĄDÓW

× SĄD REJONOWY

- × Sąd rejonowy może zostać zniesiony, jeżeli łączna liczba spraw cywilnych, karnych oraz rodzinnych i nieletnich wpływających w ciągu kolejnych 3 lat nie przekracza 5000 w każdym roku kalendarzowym.
- × W sądzie rejonowym można tworzyć **wydziały**:
- × 1) cywilny – do spraw z zakresu prawa cywilnego, prawa rodzinnego i opiekuńczego, spraw dotyczących demoralizacji i czynów karalnych nieletnich, leczenia osób uzależnionych od alkoholu oraz od środków odurzających i psychotropowych oraz spraw należących do sądu opiekuńczego na podstawie odrębnych ustaw,
- × 2) karny – do spraw z zakresu prawa karnego,

ORGANIZACJA SĄDÓW

- ✘ 3) rodzinny i nieletnich – do spraw z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, spraw dotyczących demoralizacji i czynów karalnych nieletnich, leczenia osób uzależnionych od alkoholu oraz od środków odurzających i psychotropowych oraz spraw należących do sądu opiekuńczego na podstawie odrębnych ustaw;
- ✘ 4) pracy, ubezpieczeń społecznych albo pracy i ubezpieczeń społecznych – do spraw odpowiednio z zakresu prawa pracy lub z zakresu ubezpieczeń społecznych;
- ✘ 5) gospodarczy – do spraw gospodarczych oraz innych spraw z zakresu prawa gospodarczego i cywilnego należących do sądu gospodarczego na podstawie odrębnych ustaw;
- ✘ 6) ksiąg wieczystych – do prowadzenia ksiąg wieczystych,
- ✘ 7) egzekucyjny – do rozpoznawania spraw wymienionych w art. 12 par. 1 pkt 7 lit. a) – k) (wejdzie w życie z dn. 1.01.2020 r.)

ORGANIZACJA SĄDÓW

× SĄD OKRĘGOWY

- × Sąd okręgowy tworzy się dla obszaru właściwości co najmniej dwóch sądów rejonowych, zwanego dalej „okręgiem sądowym”
- × W sądzie okręgowym można tworzyć **wydziały**:
 - × 1) cywilny – do spraw z zakresu prawa cywilnego, prawa rodzinnego i opiekuńczego, spraw dotyczących leczenia osób uzależnionych od alkoholu oraz od środków odurzających i psychotropowych, spraw należących do sądu opiekuńczego na podstawie odrębnych ustaw oraz z spraw dotyczących demoralizacji i czynów karalnych nieletnich,
 - × 2) karny – do spraw z zakresu prawa karnego oraz spraw zgodności z prawdą oświadczeń lustracyjnych,

ORGANIZACJA SĄDÓW

- ✘ 3) pracy, ubezpieczeń społecznych albo pracy i ubezpieczeń społecznych – do spraw odpowiednio z zakresu prawa pracy lub z zakresu ubezpieczeń społecznych;
- ✘ 4) gospodarczy – do spraw gospodarczych oraz innych spraw z zakresu prawa gospodarczego i cywilnego należących do sądu gospodarczego na podstawie odrębnych ustaw;
- ✘ 5) kontroli danych telekomunikacyjnych, pocztowych i internetowych – do spraw związanych z kontrolą pozyskiwania danych telekomunikacyjnych, pocztowych i internetowych przez Policję, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Straż Graniczną, Centralne Biuro Antykorupcyjne i Służbę Celno-Skarbową.
- ✘ Minister Sprawiedliwości, w drodze zarządzenia, wskazuje wydział sądu okręgowego rozpoznający środki odwoławcze w elektronicznym postępowaniu upominawczym.

ORGANIZACJA SĄDÓW

× SĄD APELACYJNY

- × Sąd apelacyjny tworzy się dla obszaru właściwości co najmniej dwóch okręgów sądowych, zwanego dalej „obszarem apelacji”.
- × Sąd apelacyjny dzieli się na wydziały:
- × 1) cywilny – do spraw z zakresu prawa cywilnego, prawa rodzinnego i opiekuńczego, jak również spraw gospodarczych oraz innych spraw z zakresu prawa gospodarczego i cywilnego należących do sądu gospodarczego na podstawie odrębnych ustaw,
- × 2) karny – do spraw z zakresu prawa karnego oraz spraw zgodności z prawdą oświadczeń lustracyjnych,
- × 3) pracy i ubezpieczeń społecznych – do spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych.

ORGANIZACJA SĄDÓW

- ✘ W sądach mogą być tworzone wydziały inne niż wymienione w art. 12, 16 lub art. 18 PrUSP.
- ✘ Poza siedzibą sądu mogą być tworzone wydziały zamiejscowe, a poza siedzibą sądu okręgowego także ośrodki zamiejscowe.
- ✘ **Minister Sprawiedliwości tworzy i znosi wydziały oraz wydziały i ośrodki zamiejscowe sądów w drodze zarządzenia, mając na względzie potrzebę** zapewnienia racjonalnej organizacji sądownictwa, w szczególności przez dostosowanie liczby, rodzaju i wielkości wydziałów do obciążenia wpływem spraw, ekonomię postępowania sądowego oraz konieczność prawidłowego wykonywania czynności nadzorczych, w celu zagwarantowania realizacji prawa obywatela do rozpoznania jego sprawy w rozsądnym terminie; w zarządzeniu o utworzeniu wydziału oraz wydziału lub ośrodka zamiejscowego należy określić jego siedzibę, obszar właściwości oraz zakres spraw przekazanych do rozpoznawania.

ORGANIZACJA SĄDÓW

× SĄD NAJWYŻSZY

- × Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym.
- × Sąd Najwyższy ma siedzibę w Warszawie.
- × Sąd Najwyższy dzieli się na Izby:
 - × 1) Cywilną;
 - × 2) Karną;
 - × 3) Pracy i Ubezpieczeń Społecznych;
 - × 4) Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych;
 - × 5) Dyscyplinarną.

SKŁAD SĄDU

Skład sądu w I
instancji

skład jednego
sędziego

skład mieszany (jeden
sędzia i 2
ławników)

skład 3 sędziów

SKŁAD SĄDU

- ✘ W postępowaniu cywilnym skład sądu jest uzależniony od trybu, rodzaju postępowania i instancji, w jakiej dana sprawa jest rozpoznawana.
- ✘ Sąd może rozpoznawać sprawy w składzie jednego sędziego, w składzie ławniczym (jeden sędzia jako przewodniczący i dwóch ławników) oraz w składzie trzyosobowym (trzech sędziów).
- ✘ Przepis art. 47 k.p.c., regulując skład sądu I instancji w postępowaniu procesowym, wprowadza zasadę składu jednoosobowego (1 sędziogo) ograniczając kolegialne rozpoznanie (1 sędzia, 2 ławników) do spraw taksatywnie wymienionych w § 2.
- ✘ Z kolei § 3 wprowadza zasadę, iż postanowienia i zarządzenia poza rozprawą wydaje sąd w składzie jednego sędziego.

SPRAWY ROZPOZNAWANE PRZEZ ŁAWNICZY SKŁAD W POSTĘPOWANIU PROCESOWYM W I INSTANCJI

- ✘ Art. 47 § 2. W pierwszej instancji sąd w składzie jednego sędziego jako przewodniczącego i dwóch ławników rozpoznaje sprawy:
 - 1) z zakresu prawa pracy o:
 - ✘ a) ustalenie istnienia, nawiązanie lub wygaśnięcie stosunku pracy, o uznanie bezskuteczności wypowiedzenia stosunku pracy, o przywrócenie do pracy i przywrócenie poprzednich warunków pracy lub płacy oraz łącznie z nimi dochodzone roszczenia i o odszkodowanie w przypadku nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy,
 - ✘ b) naruszenia zasady równego traktowania w zatrudnieniu i o roszczenia z tym związane,
 - ✘ c) odszkodowanie lub zadośćuczynienie w wyniku stosowania mobbingu;
 - 2) ze stosunków rodzinnych o:
 - ✘ a) rozwód,
 - ✘ b) separację,
 - ✘ c) ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa,
 - ✘ d) rozwiązanie przysposobienia.

✘ **SPRAWY ROZPOZNAWANE PRZEZ ŁAWNICZY SKŁAD W POSTĘPOWANIU NIEPROCESOWYM W I INSTANCJI**

✘ Art. 509 k.p.c. – sprawy o przysposobienie w pierwszej instancji sąd rozpoznaje w składzie jednego sędziego i dwóch ławników;

✘ **SPRAWY ROZPOZNAWANE PRZEZ SKŁAD TRZECH SĘDZIÓW W I INSTANCJI**

✘ Art.18 § 2 (odmowa przez sąd okręgowy przyjęcia do rozpoznania sprawy przekazanej przez sąd rejonowy),

✘ Art. 47 § 4 k.p.c. (zawiłość lub precedensowy charakter sprawy),

✘ Art. 544 § 1 k.p.c. (sprawy o ubezwłasnowolnienie),

✘ Osobne regulacje dotyczące składu sądu w innych ustawach.

WYJĄTKI W SPRAWACH ROZPOZNAWANYCH PRZEZ SKŁADY WIELOOSOBOWE

- ✘ W sprawach rozpoznawanych przez składy wieloosobowe – ławniczy lub trzyosobowy – ustawa zastrzega kompetencje do dokonywania niektórych czynności lub prowadzenia określonych postępowań dla sądu w składzie jednoosobowym:
- ✘ art. 47 § 3 k.p.c. - postanowienia i zarządzenia poza rozprawą wydaje sąd w składzie jednego sędziego;
- ✘ art. 185 § 2 k.p.c. – postępowanie pojednawcze;
- ✘ art. 235 § 1 i art. 239 k.p.c. – przeprowadzenie dowodu przez sędziego sądu wyznaczonego na zlecenie składu orzekającego;
- ✘ art. 468 § 3 k.p.c. – podjęcie czynności wyjaśniających w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych (bez udziału ławników);
- ✘ art. 782 § 1 k.p.c. – nadawanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności.

SKŁAD SĄDU II INSTANCJI

- ✘ W II instancji nie występuje skład ławniczy.
- ✘ Regułą w postępowaniu apelacyjnym i zażaleniowym jest trzyosobowy skład zawodowy (art. 367 § 3 i art. 397 § 1 k.p.c.).
- ✘ Jednakże zgodnie z art. 505¹⁰ k.p.c. apelację w postępowaniu uproszczonym rozpoznaje sąd w składzie jednoosobowym.
- ✘ Skład jednoosobowy przewidziany jest ponadto np. w art. 367 § 3 zd. 2 k.p.c.

SKŁAD SĄDU NAJWYŻSZEGO

- ✘ Zasada – SN orzeka w składzie trzech sędziów, chyba że ustawa stanowi inaczej (art. 57 SNU).
- ✘ Sąd Najwyższy w składzie trzech sędziów zawodowych rozpoznaje:
 - ✘ skargę kasacyjną (art. 398¹⁰ k.p.c.),
 - ✘ skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem (art. 398¹⁰ w zw. z art. 424¹² k.p.c.) oraz
 - ✘ zażalenie (art. 398¹⁰ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.).
- ✘ W sytuacji gdy SN nie wydaje orzeczeń co do istoty sprawy, orzeka w składzie jednoosobowym.
- ✘ SN w składzie trzyosobowym rozpoznaje również zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, które zostało mu przedstawione do rozstrzygnięcia jako pytanie prawne (art. 390 § 1 k.p.c.) powstałe przy rozpoznawaniu apelacji.

KONSEKWENCJE ROZPOZNANIA SPRAWY W SKŁADZIE ODMIENNYM NIŻ WYNIKA TO Z ART. 47 K.P.C.

- × Art. 379 pkt 4 k.p.c.
- × Skład sądu niezgodny z przepisami prowadzi w każdym wypadku do nieważności postępowania, którą sąd drugiej instancji (art. 378 § 1) oraz Sąd Najwyższy (art. 398¹³ § 1 KPC) biorą z urzędu pod rozwagę.
- × Skład sądu niezgodny z przepisami prowadzi w każdym wypadku do nieważności postępowania (uchwała SN z 18 grudnia 1968 r., III CZP 119/68, PUG 1969, Nr 6, poz. 211), przy czym niezgodność ta ma miejsce w sytuacji, gdy sąd orzekał w składzie nieznanym procedurze, np. 4 sędziów zawodowych, jak również w składzie większym od przewidzianego, albowiem nie ma składów lepszych lub gorszych, są tylko składy zgodne lub niezgodne z przepisami prawa.
- × Nieważność powodować będzie również nienależyty skład z uwagi na brak
- × uprawnienia sędziego do prowadzenia sprawy. Sędzia sądu niższego rzędu do
- × orzekania w sądzie wyższego rzędu musi być prawidłowo delegowany.